

DATORIA ISTORIEI, CREDINȚĂ, LITURGHIE

GÂNDURI PE MARGINEA PICTURII VOTIVE DIN CATEDRALĂ

menirea de a-i însoți, prin credință, în cultul liturgic și în pietatea personală. Ne vom opri, de această dată, la scena votivă – de închinare –, realizată sub arcada de deasupra intrării. De cele mai multe ori, scena votivă este singurul „intrus” al prezentului într-un program iconografic, pulbera istoriei care aspiră să se oglindească în eternitate.

Pictorul Ivan Karas a înțeles, așadar, să ne dezvăluie nu numai măiestria formelor, ci lumina din ochii acelor care au scris istoria, mărturisirea lor de credință unită cu aceea, umilă, a pictorului însuși. Primul element de detaliu care frapează este arcul de lumină care circumscrie scena în partea superioară, conferind întregului o aură inefabilă, aluzie la lumina necreată, aceea din zorii zilei celei dintâi a creației, dar și la fărâma de lumină care a învăluit începuturile catedralei noastre. După traiul tulburător al suferinței

pentru Adevăr, pe care l-au avut sufletele reprezentate, gloria păcii din fața tronului lui Dumnezeu sculpează în privirea inimilor noastre lumina Învierii Celui răstignit, care stă acum pe tronul măririi sale. Alura monumentală și dispoziția personajelor, acea melancolie aristocratică, tipică picturii bizantine târzii, oglindită pe chipurile lor, desenul ferm, aproape sculptural, dar mai ales paleta de culori folosită, plină de somptuozitate, indică clipa veșnică a dumnezeieștii maiestăți.

Dacă, de cele mai multe ori, o compoziție votivă era prilejul pentru a etala însemnele de putere aparținând

donatorilor, atât în costum cât și în gestică, aici, toate acestea sunt absente. Crucea, coroana de spini, biserica-altar-de-jertfă, filacterul din mâna lui Ioan Botezătorul au aura unui „da” rostit cu propria viață de către mărturisitori, astfel că scena devine aproape o *sacra conversazione*. Îl contemplăm, așadar, pe arhiepiscopul Netzhhammer, prezentându-și ctitoria, recomandat de sfântul Vasile cel Mare, căruia i-a închinat biserica, aflând în binecuvântarea lui Hristos bucuria datoriei împlinite. Este o datorie împărtășită cu ceilalți însoțitori ai săi, care conferă ctitoriei certitudinea lucrului bun făcut pentru eternitate. Îl remarcăm pe episcopul Bălan, primul preot slujitor al bisericii devenite în acești ani catedrală, care își prezintă cununa, alături de Fericitul mucenic Vladimir Ghika și de episcopul Chinezu, companioni de suferință și credință, situați în preajma unui Ioan Botezătorul care îi indică drept împlinitori ai promisiunii. În lateral, două blazoane – singurele detalii de aparat ale compoziției – încadrează scena. Blazonul noii Episcopii și cel al episcopului nostru, PS Mihai, ne plasează în prezentul Bisericii, invitându-ne să contemplăm cu ochii sufletului și ai trupului aventura comuniunii sfinților.

Reflexie a tulburătoarei păci care izvorăște de la Părintele luminilor, realizarea scenei votive din catedrala noastră nu e doar o simplă datorie față de trecut sau reddecorarea unei părți din zid. Este o celebrare a harului care transfigurează istoriile umane în lumina Crucii, pregătind regăsirea noastră în Hristos, subliniind mai ales importanța simțirii liturgice a vieții fiecăruia dintre noi și bucuria frumuseții Cerului.

Refacerea picturii Catedralei greco-catolice din București este, precum se cuvine și s-a mai spus, un temeinic proiect teologic și liturgic. Putem vorbi cu adevărat despre pictură sacră atunci când tema religioasă reprezentată după canoanele estetice consacrate devine o epifanie a credinței. Arta sacră veritabilă se supune discernământului teologic al Bisericii, reprezentările sale trebuind să exprime și să respecte sintagma Imagine-prezență după adevărul Întrupării. Dar mai ales, arta sacră trebuie să poată face parte din existența vie a credincioșilor, având

FATETE ALE MĂRTIRIULUI

M-am născut în noiembrie 1948, luna în care Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică a fost scoasă în afara legii de către regimul comunist. Crescând, cuvintele „martir” și „martiriu” mi-au devenit familiare mult prea devreme, la momentul primei copilării, când vocabularul meu nu ar fi trebuit să conțină termeni încărcăți de dureroase semnificații.

Mai apoi, am fost prea des martora unor nesfârșite discursuri și teoretizări pe teme ale căror profunzime și conotații reale lipseau cu desăvârșire din sfera experienței directe a oratorului. Astfel am înțeles că, dintre cuvintele care merită rostite cu maximum de precauție, pentru a nu bagateliza ceea ce ele desemnează, „martiriu” rămâne poate cel mai important.

Ideea martiriului poate fi dezbătută *ad infinitum*, dar nu poate fi pricepută cu adevărat decât în singurătatea experienței individuale. Martirii nu sunt niște supraoameni, acei sfinți din icoane cu figuri ascetice care transcend materialitatea, intangibili și emanând alteritate prin fiecare fibră a făpturii transpuse dincolo de limitele umanului. Înainte de a ajunge niște reprezentări venerabile, martirii sunt oameni din carne și oase, deopotrivă tineri și bătrâni, săraci ori bogați, erudiți sau analfabeți, înzestrați sau nu cu vizibile calități. Fără excepție, însă, martirii sunt cei care – în momentul de cumpănă când Dumnezeu le cere să plătească preț de sânge, de sudoare și de lacrimi, înfometați și înfrigurați, schingiuiți și umiliți, izolați în carcere solitare ori lapidați în piețe publice – au tăria de a spune

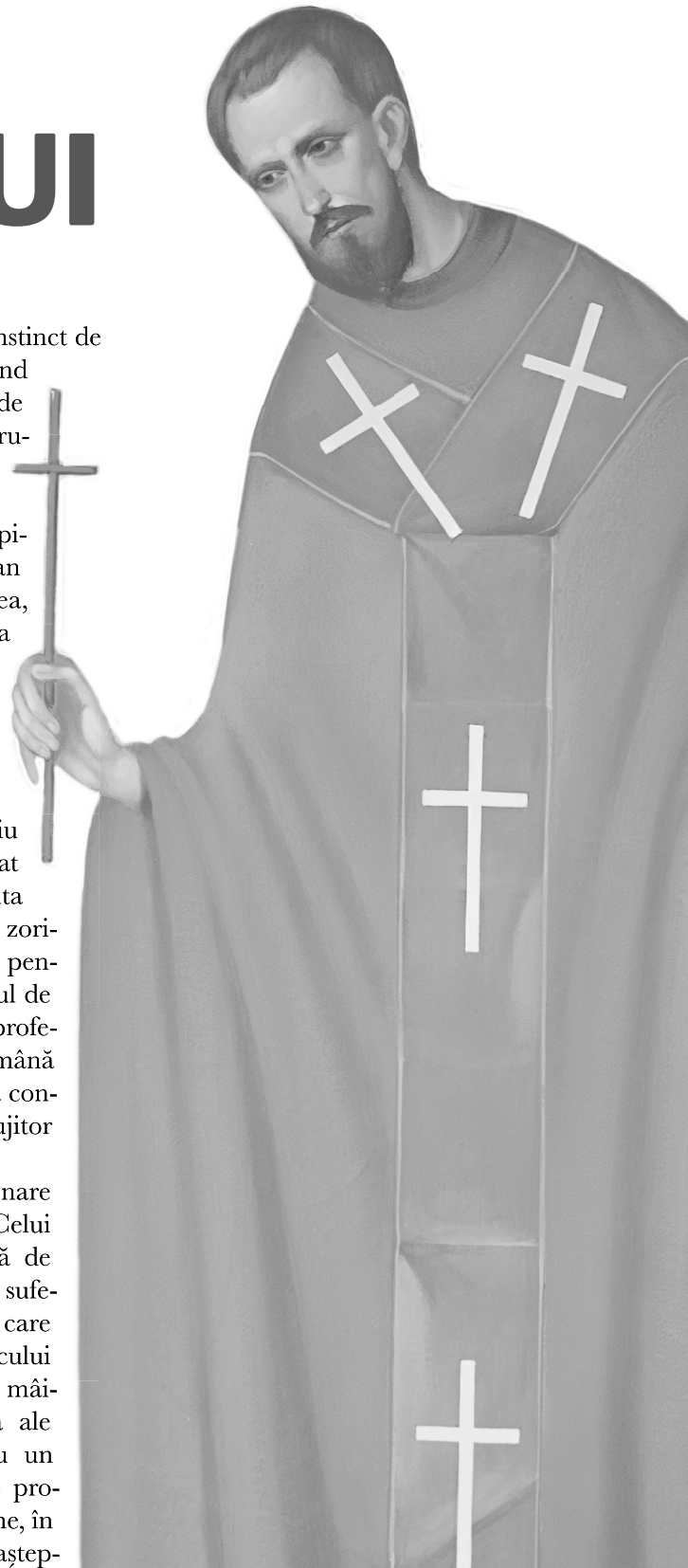
„da”, de a-și învinge orice instinct de autoconservare și, înfruntând durerea, neputința și frica, de a-L urma pe Domnul pe drumul Golgotei.

Martiriul înseamnă pentru mine jertfa episcopilor Tit Liviu Chinezu, Ioan Suciu ori Alexandru Todea, intens evocați în familia noastră în perioada copilăriei mele, în spatele ușilor închise. Martiriul este și exemplul tatălui meu, model neclintit de abnegație și de sacrificiu pentru Hristos, care a oficiat fără nicio zi de pauză Sfânta liturghie înaintea de ivirea zorilor, într-un regim represiv pentru care fie și numai mirosul de tămâie de pe haina unui profesor de limba și literatura română i-ar fi putut semna acestuia condamnarea definitivă, ca slujitor al unei biserici interzise.

Orice gest de abandonare a noastră în brațele Celui Răstignit poate fi o formă de martiriu: buzele crăpate de suferință ale unui muribund care și-a încredințat Atotputernicului umilința propriei suferințe, mâinile deformate de muncă ale celui care trudește pentru un bolnav dincolo de limitele propriului corp, dăruirea de sine, în ciuda propriilor nevoi și așteptări. Uniți cu Hristos, fiecare gest de sacrificiu e încă un pas pe calea propriului martiriu al lepădării de sine.

Martiriul nu e doar amintirea meritelor aceluia care s-au jertfit înaintea noastră, ci responsabilitatea de a ne jertfi, la rândul nostru,

în circumstanțele propriei existențe – nu în temnițe și catacombe, ci în închisoarea propriului confort, care de atâtea ori ne împiedică să ne unim cu dragostea fără sfârșit a Celui Răstignit. Martiriul înseamnă nedezlipirea de rănilor lui Hristos.

ÎN NOUL AN

Argument

ALIN VARA

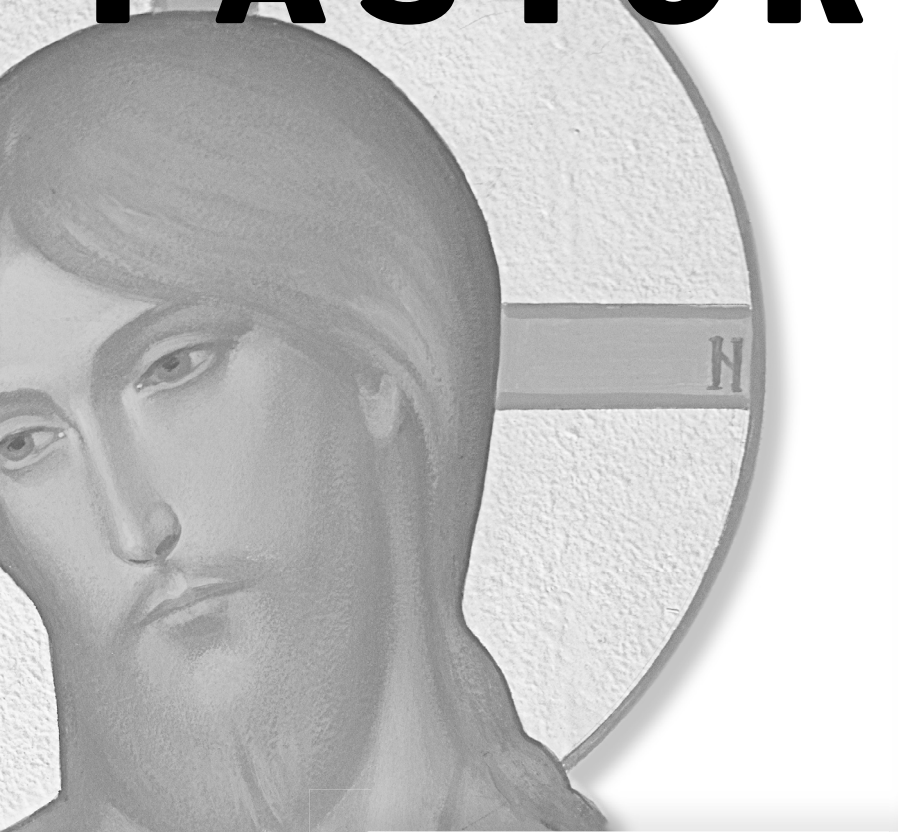
Biserica este în esența ei misionară. „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura” (Marcu 16,15), „și faceți ucenici din toate neamurile” (Matei 28,19). A evangheliza nu e specific unor frați mai excentrici din alte confesiuni, ci face parte din esența vieții creștine. Suntem în fața unei porunci a Mântuitorului.

Propunerea noastră pentru anul pastoral 2017-2018 este rezumată în motto: „Anunț unui suflet Evanghelia lui Isus Hristos.” Întâi de toate despre *ce* este vorba? De ce mergem la biserică? Pentru că am primit Vestea cea Bună. În trei cuvinte, ea poate fi rezumată așa: Isus este Domnul. În ceva mai multe, astfel: Isus Nazarineanul, o persoană care a trăit în Iudeea romană a sec. I, este Fiul lui Dumnezeu, care a murit pentru păcatele noastre și a înviat, salvând întreaga omenire și întregul cosmos din abisul morții. Apoi se poate dezvolta în șapte puncte: 1. Există un Dumnezeu viu, creatorul universului, care ne iubește infinit. 2. Toți oamenii sunt căzuți în păcat, o stare universală a dezagregării interioare, fiind incapabili de mântuire și de o radicală îmbunătățire a propriei naturi; 3. Isus Hristos a murit pentru păcatele noastre și a înviat, înfrângând decisiv moartea și iadul; 4. „Pocăiți-vă și credeți în Evanghelia” (Marcu 1,15). Ne rămâne doar să acceptăm acest dar, roadele victoriei, începând o relație personală cu Isus ca Domn al vieții noastre. 5. „Botezați-vă... și veți primi pe Spiritul Sfânt” (Fapte 2,38). Cum cei mai mulți suntem botezați și miruiți, ceea ce trebuie să facem este să începem o viață nouă în Spiritul Sfânt, cerând darurile sale, pentru reînnoirea omului interior din zi în zi. 6. Această viață se experimentează cel mai bine în Biserică, trupul mistic al Domnului și popor al lui Dumnezeu strâns în jurul Sfintei Euharistii; 7. Bucuria Evangheliei trebuie să fie anunțată și celorlalți.

E greu? Suntem tentați să spunem: „Să facă asta alți oameni care au pregătire specializată”? Dar Apostolii au avut pregătire? A doua parte a argumentului oferă câteva

sugestii pentru *cum* să vestim. 1. Rugăciune. Nu poți oferi ceea ce nu ai. Fără o relație personală cu Isus Hristos, întâlnit mai ales în Scriptură și în Euharistie, nu se poate. Fie că îți faci sau nu curaj să îi vorbești cuiva despre Isus, dacă rugăciunea lipsește nu vei reuși nici tu, nici cei care, în locul tău, găsesc acest curaj. Focul dragostei lui Dumnezeu trebuie să ardă în noi înșine. Orice avem, trebuie să oferim Domnului: cerere, mulțumire, laudă, suferință, post, renunțare, caritate; 2. Isus în viața cotidiană. De ce nu am urmări să găsim ocazii de a aduce o conversație sau o situație în favoarea Evangheliei? Un copil caută cu disperare ultimul film cu super-eroi... „Dar tu ai auzit de un super-erou pe nume Isus, și despre ce a făcut el pentru noi?”; Un cunoscut se simte părăsit și scârbit după o relație. L-a cunoscut pe Isus, Mirele a cărui dragoste nu se stinge niciodată?; Suferința cuiva drag: Nu te teme, Isus duce această Cruce împreună cu tine. Cineva e pasionat de știință... Știe însă că „La început a fost Cuvântul”, că totul e rațional și inteligibil pentru că totul e creat și ținut de un Cuvânt? 3. Dacă astăzi ar fi trăit Sfântul Pavel, ar fi electrizat Internetul. Trăim vremuri cu uriașe posibilități misionare în mediul electronic Tu ce mai aștepți? Scrie pe Facebook, pune citate, intră în contact, dezbate, predică Evanghelia! Isus, mereu Isus! 4. „Predică mereu Evanghelia și, când e nevoie, folosește și cuvinte” circula o vorbă. Exemplul personal. Zâmbește când te costă. Stăpânește-te. Binecuvântează pe cei care te énervează. Fă mici servicii (un pahar de apă, o cafea, o ciocolată cu rom). Văzându-te, oamenii să se întrebe de unde vin bucuria, blândețea, calmul tău; 5. Formează-te! Citește Scriptura, Catehismul, cărți bune despre credință. Organizează chiar tu grupuri de rugăciune și de studiu al conținuturilor credinței. Discutați despre evanghelizare, rugați-vă unii pentru alții și plecați în misiune! Împreună e mai bine!

PASTORAL

Zelul pentru suflete

OANA VIVIANA DIMCEV

Fiecare dintre noi are, în familie sau în cercul de prieteni, cel puțin o persoană pe care ar dori să o vadă luând calea Bisericii. Unii sunt oameni admirabili, care nu se regăsesc într-un cadru religios, dar care, din perspectiva implicării în ajutorarea semenilor, depășesc, poate, mulți credincioși care participă regulat la liturghia duminicală. Alții au nevoie urgentă de împăcarea cu Dumnezeu, sau trec printr-un moment de cumpănă, de boală; se apropie de finalul vieții, sau sunt pe cale de a lua o decizie contrară poruncilor divine. Ne-am dori să le spunem, cumva, că Dumnezeu poate fi răspunsul căutărilor lor, dar cum?

Dacă ne gândim, de la bun început, cum putem ajuta la convertirea unei persoane, finalitatea pare adesea, imposibilă, iar demersul nostru, aparent inutil. Nu ne ia mult timp să înțelegem că nu avem cum să-l facem pe un agnostic declarat să vină la hramul Catedralei, sau pe cineva care are o părere proastă despre tagma preotească, să meargă la spovadă în Postul Mare. Cu atât mai mult, dacă cei în cauză sunt dintre apropiații noștri și am avut ocazia să le auzim părerile, în repetate rânduri. Miza e atât de mare, iar

obstacolele, atât de vizibile, încât tentația descurajării își poate face apariția, chiar înainte de a încerca orice discuție.

Împins de la spate de soție, vizionarul de la Tre Fontane, comunistul Bruno Cornacchiola, a făcut devoțiunea celor nouă vineri. În cele din urmă, Fecioara Maria i-a apărut, transformându-l, din persecutor al creștinismului, în convertit. Și Alphonse Ratisbonne a pus la gât Medalia Miraculoasă pentru a face hatârul unei doamne din cercul său de cunoștințe, iar Maica Domnului a obținut pentru el harul convertirii. Margareta Maria Alacoque i-a cerut regelui Franței, din partea lui Isus, un lucru aparent simplu: să consacre Franța Inimii Preasfinte și pună pe stindardul francez semnul acesteia. Din păcate, regele nu a ascultat chemarea divină.

În toate cele trei exemple, nu penitențele aspre, nici ascetismul, ci o cerință aparent minoră, am putea spune, rezonabilă chiar, după criteriile omenești, este pârghia care declanșează convertirea. Fidelitatea în lucrurile mici le aduce și pe cele mari. Ce ar fi de preferat între a nu întreprinde o acțiune și a face măcar un mic pas, chiar dacă nesemnificativ din punctul nostru de vedere? Până la urmă, nu știm niciodată cum harul lui Dumnezeu poate da valoare unor lucruri mărunte, pentru că la El nimic nu este imposibil. Poate cărticica de rugăciuni, acceptată din politețe de prietenul nostru, va fi deschisă într-un moment de cumpănă.

În acest nou an bisericesc, să cerem de la Dumnezeu să ne dea harul zelului pentru suflete: un concept scos anume din circuit, pentru ca sufletele să se răcească. Păstorașii de la Fatima au înțeles, în urma întâlnirii cu Sfânta Fecioară, această urgență: valoarea vieții veșnice și importanța convertirii păcătoșilor. Dacă nu putem aduce fizic cu noi pe cineva la Liturghie sau la spovadă, să-l purtăm un an în rugăciune, cu intenția convertirii. Maria Simma, vizionara care vorbea cu sufletele din Purgatoriu, a aflat cum unui suflet Dumnezeu îi dăruise harul convertirii în ceasul morții, pentru o scurtă rugăciune din inimă, formulată de cineva pentru el, pe scara unui tren. Și poate e mai ușor să-i oferim cuiva *Foia*, decât o Biblie, sau să îl invităm la o conferință sau o întâlnire a familiilor, unde se vorbește și despre Dumnezeu.

A FI GRECO-CATOLIC. RAȚIUNILE UNEI IUBIRI (IV)

Primul lucru care trebuie înțeles cu privire la Unirea de la 1700 este că nu reprezintă „nașterea” Bisericii Greco-Catolice. E important să pătrundem – și să fim senini în legătură cu acest lucru – că ceea ce se întâmplă în 1700 este de fapt intrarea Bisericii istorice a românilor transilvăneni în comuniune cu Roma. Nici naștere, nici ruptură, ci continuitate. Părinții acestui act istoric aveau o intenție precisă: comuniunea cu Biserica Romei. Condițiile erau clare: păstrarea identității culturale, teologice și canonice. *Însă într-acesta chip ne unim și ne mărturisim a fi mădulările sfintei catholicești Bisearici a Romei, cum pre noi și rămășițele noastre din obiceaiul Besearicii noastre a răsăritului să nu ne clătească(...)* Și așa ne unim acei ce scriși mai sus, cum toată lege noastră, slujba Beseariceii, leturghia și posturile și carindarul nostru să stea pre loc. Soborul era liber de a alege mitropolitul, care avea să fie confirmat de Sfântul Părinte și de Împăratul austriac, și hirotonit de un Patriarh oriental aflat în Imperiu; acest ultim detaliu e semnificativ, întrucât arată intenția românilor de a nu ieși din comuniune cu bisericile răsăritene neunite.

Altfel spus, românii au înțeles acest gest ca o întâlnire între două Biserici surori, cu deplina fidelitate a celei răsăritene față de tot ce avusese până

atunci în termeni de credință, ritual, lege canonică („Pravila” rămâne principal norma generală până după jumătatea secolului 19). Iar punctul de referință era Uniunea de la Florența (1439), un act singular în acele secole, aproape profetic, care avea să fie înțeles abia în timpuri recente. Bula de Unire *Laetentur caeli* („Să se veselească cerurile!”) e o capodoperă teologică, dar mai presus de toate conține manifestul întâlnirii pline de bucurie și smerenie a două Biserici. E important să subliniem acest aspect, aici și în cazul actului de la 1700: e vorba de unirea unor Biserici, fără uniformizare, nu de niște „schismatici” care se întorc sub ascultarea „Sfintei Maici Biserici Romei”.

Atunci se enunță celebrele *patru puncte florentine*, dar logica mărturisirii lor este una a recunoașterii reciproce a dreptei credințe a celor doi interlocutori. Astfel că „Filioque”, adăugat de Biserica latină în crezul niceno-constantinopolitan („Cred în Spiritul Sfânt... care de la Tatăl și de la Fiul purcede”), este legitimat ca un act care a fost necesar „pentru a face mai clar adevărul, din cauza unei necesități atunci urgente”, dar nicidecum ca ceva care trebuia aplicat liturgic de către Biserica răsăriteană. Purcederea Spiritului „de la Tatăl prin Fiul” – conform grecilor, sau „de la Tatăl și de la Fiul” conform

latinilor, reprezintă formule echivalente care exprimă același lucru. Mai târziu, papa Benedict al XIV-lea întărea acest lucru în 1755 (enciclica *Allatae sunt*), interzicând Filioque în liturgiile orientalilor. După Florența, fiecare Biserică putea folosi azima, respectiv pâinea dospită, conform uzanțelor proprii. Se vorbea atunci și despre „pedepsele purificatoare” pentru sufletele celor care mor în dragostea lui Dumnezeu fără a fi săvârșit acte de penitență în viața aceasta. Cât despre primatul Papei, spunea Bula Sinodului de la Florența, el avea să fie exercitat conform celor conținute „în sinoadele ecumenice și în sfintele canoane”, lăsând o deplină autonomie canonică și disciplinară Bisericii răsăritene.

Alături de uniunea Bisericii rutene din 1596, actul din 1700 se încadra astfel în spiritul Florenței și, mai adânc, în spiritul primului mileniu creștin. Întâlnire și îmbrățișare, nu absorbție. Din păcate, nu toată lumea din acel timp a perceput sensul unui astfel de act. Valorile istoriei continuau să arunce corabia Bisericii – cuvintele, gândurile, gesturile ei – în direcții neașteptate. Și toate mădularele ei, *toate Bisericile ei*, se pregăteau să înfrunte furtuni ideologice nemaiîntâlnite. Dar „spiritul lui Dumnezeu plutea deasupra apelor” (*Facere* 1,2).

Un nou an școlar și, totuși, parcă aceeași rutină. Ne trezim devreme, ne grăbim să ajungem la școală, unde petrecem câteva ore, ascultând fără interes ceea ce spun oamenii din fața clasei; ne întoarcem acasă, facem teme pentru că așa *trebuie*, pierdem timpul și observăm că este deja seară și e vremea să adormim pentru a nu fi prea obosiți a doua zi. Dar oare ne-a trecut vreodată prin minte că acesta este numai rezultatul modului nostru de a gândi și că, de fapt, am putea face lucrurile diferit?

Am putea să începem ziua prin a-i mulțumi lui Dumnezeu pentru că ne-am deschis ochii, pentru simplul fapt că *trăim*. Astfel, am conștientiza iubirea Lui și importanța fiecărei clipe și nu am mai irosi nici măcar o secundă din noua zi. Apoi, în drumul spre școală, am putea să privim oamenii din jurul nostru și să descoperim

că fiecare are o poveste unică și, mai important, că toți au nevoie de ajutor. Dar noi suntem cu siguranță prea mici pentru a face orice... sau nu?

Nu este nevoie de lucruri sau de oameni mari pentru a face bine: o putem ajuta pe doamna în vârstă care și-a scăpat sacoșa, îi putem oferi o parte din sandvișul nostru micuțului copilăș care stă la colțul străzii și probabil nu a mâncat nimic de câteva zile, sau ne putem ruga pentru cei abătuți care trec pe lângă noi. La ore am afla cu siguranță mult mai multe informații utile și interesante pentru că, după cum am mai spus, nu ne-am mai permite să pierdem timpul admirând pereții recent zugrăviți sau ascultând ultima bârfă pe care colegul din spate i-o șoptește celui din dreapta sa. Temele nu le-am mai face din obligație, pentru că ne-am fi dat până acum seama că, în realitate, nimic nu

trebuie, ci acestea ne ajută pe noi să creștem. Timpul rămas l-am petrece jucându-ne cu frații noștri mai mici, vorbind cu părinții sau făcând orice alt lucru ne-ar face să devenim o persoană mai bună. Seara i-am mulțumi iar Domnului pentru ziua pe care ne-a oferit-o și l-am ruga să ne aibă în pază și în noaptea ce vine.

Dar toate astea par cu siguranță un scenariu... aiurea. Cum să reușim noi să facem toate astea într-o singură zi? Și să mai avem timp și să vedem frumusețea în fiecare lucru și să descoperim și cât de minunat este fiecare om? Este simplu. Avem nevoie numai de un prieten: avem nevoie de micul Isus să ne ajute să alegem mereu binele, să ne sprijine când dorim să oferim ajutor celorlalți, să ne deschidă ochii sufletului pentru a găsi frumusețea din jurul nostru și să ne învețe cum să ne iubim cu adevărat aproapele.

COLECTĂ PENTRU MISIUNI

LA SFINTELE LITURGHII DE DUMINICĂ
- 22 OCTOMBRIE

SEARA DE VEGHE ȘI RUGĂCIUNE ÎN MEMORIA EPISCOPILOR MARTIRI

CATEDRALA SFÂNTUL VASILE CEL MARE

sâmbătă, 28 octombrie, orele 18:00 – 20:00

18:00 Vecernie

18:45 Calea Crucii și Adorație

Martirii din toate timpurile, cu fidelitatea lor față de Hristos, povestesc că nedreptatea nu este ultimul cuvânt în viață. În Hristos cel Înviat putem să sperăm în continuare. Bărbații și femeile care au un „motiv” de a trăi, rezistă mai mult decât ceilalți în vremurile grele. Dar cine îl are pe Hristos alături, cu adevărat nu se teme de nimic. Și de aceea creștinii, adevărații creștini, nu sunt niciodată oameni superficiali și complăcuți. Blandețea lor nu trebuie confundată cu un sentiment de nesiguranță și docilitate. Sfântul Pavel îl îndeamnă pe Timotei să sufere pentru Evanghelie, și spune așa: „Dumnezeu nu ne-a dat duh de temere, ci de putere și de iubire și de minte înțeleaptă” (2Timotei 1,7). Căzuți, ei se ridică mereu.

Sfântul Părinte Papa Francisc, 4 octombrie 2017